

Навчальна дисципліна: (нормативна)
ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Вид навчально-методичного забезпечення:

Силабус курсу

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
 спеціальності А4 Середня освіта
 предметної спеціальністю А 4.01 Середня освіта (Українська мова і
 література)
 Освітня програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

Рік навчання: I. Семестр: I
 Кількість кредитів: 3

Викладач: д. філ. наук, професор **Новиков Анатолій Олександрович**
 Контактна інформація: **anatoliy14208@ukr.net**
 Тел.моб. **0669876753**

Кількість часу на вивчення

Лекцій	16
Практичних занять	18
Самостійна робота студента	56
Форма контролю	залік

Пояснювальна записка

Програма дисципліни «Вступ до спеціальності» складена відповідно до освітньої програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю А4 Середня освіта, предметною спеціальністю А4.01 Середня освіта (Українська мова і література). Дисципліна «Вступ до спеціальності» є базовим нормативним освітнім компонентом для здобувачів освіти предметної спеціальності А4.01 Середня освіта (Українська мова і література).

Пререквізити (передумови) для успішного оволодіння змістом дисципліни: знання з української мови і літератури, зарубіжної літератури, які здобувачі освіти отримали під час навчання у закладах ЗЗСО, а також загальні, фахові компетентності та результати навчання, які формуються під час вивчення дисциплін «Історія української літератури», «Психологія», «Філософія», «Історія та культура України».

Постреквізити вивчення дисципліни «Вступ до спеціальності» (освітні компоненти, для вивчення яких потрібні компетентності та результати навчання, сформовані під час вивчення ОК «Вступ до спеціальності (Основи мовознавства та літературознавства)»: «Історія української літератури», «Історія зарубіжної літератури», «Методика навчання української літератури», «Навчально-залікова практика», «Комплексний кваліфікаційний екзамен з української та зарубіжної літератур з методиками навчання»; а також за освітнім ступенем «Магістр» зі спеціальності А4 Середня освіта, предметної спеціальності А4.01 Середня освіта (Українська мова і література) – «Сучасна українська література».

Метою вивчення дисципліни «Вступ до спеціальності» є ознайомлення здобувачів вищої освіти із теоретичними основами сучасної мовознавчої і літературознавчої науки, формування підґрунтя для фахового мовознавчого і літературознавчого дискурсу, опанування сучасною лінгвістичною і літературознавчою термінологією, комплексом фундаментальних понять та практичними навичками, що є базовими для майбутньої фахової спеціалізації. Завдання освітнього курсу – озброїти студентів предметної спеціальності А4.01 Середня освіта (Українська мова і література) сучасними науковими знаннями і практичними навичками з мови і літератури шляхом:

- ознайомлення і засвоєння предметів, завдань і значення мовознавства та літературознавства;
- формування цілісних уявлень про лінгвальну діяльність, мову і мовлення;
- з'ясування природи мови, її сутності, функцій;
- поглиблення знань про структурно-системну організацію мови;
- ознайомлення із новітніми підходами до інтерпретації структури художнього твору та еволюції літературного процесу;
- систематизування уявлень про розвиток літературознавства як філологічної науки;
- розуміння родо-жанрової специфіки художньої літератури;
- сприяння засвоєнню базових знань з теорії літератури;
- виховання потреби в самовдосконаленні.

У результаті вивчення курсу здобувач освіти набуває загальні і спеціальні компетентності.

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність до логічного, критичного, аналітичного, абстрактного, творчого мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями, застосовувати їх у практичних ситуаціях професійної взаємодії, бути критичним і самокритичним.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК 4. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури, зарубіжної літератури в закладах освіти, практиці навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури.

ФК 7. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.

Програмні результати навчання:

РН 2. Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури.

РН 5. Знає специфіку перебігу літературного процесу різних країн у культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки української та інших національних літератур, художні твори класики й сучасності.

РН 8. Уміє працювати з різними джерелами інформації (науковими, довідково-енциклопедичними, художніми, бібліографічними, навчально-методичними, цифровими та ін.), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

РН 15. Використовує гуманістичний потенціал рідної й зарубіжної літератур для формування духовного світу юного покоління громадян України.

Організація навчання

Види занять. *Лекція з елементами бесіди* передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією. Із метою активізації пізнавальної діяльності студенти відповідають на запитання за темою заняття, беруть участь у вирішенні проблемних ситуацій. Запитання сприяють з'ясуванню рівня обізнаності здобувачів освіти із матеріалом курсу, визначають ступінь їх готовності до сприйняття і засвоєння наступного матеріалу.

Практичне заняття передбачає поглиблений, детальний розгляд здобувачами освіти окремих теоретичних положень курсу, формує вміння та навички практичного застосування теоретичних знань шляхом індивідуального виконання відповідно до переліку поставлених завдань. Перелік тем практичних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Практичне заняття передбачає проведення попереднього контролю засвоєних знань, умінь і навичок здобувачів освіти, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування, перевірку контрольних завдань, оцінювання. Під час виставлення підсумкової оцінки зараховуються оцінки, отримані студентами за окремі практичні заняття.

Самостійна робота студента (СРС) – це самостійна діяльність студента, спрямована на поглиблення знань, яку викладач планує разом зі студентом, але її виконання студент здійснює під безпосереднім керівництвом і контролем викладача. Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою дисципліни та містить завдання різного типу: від підготовки повідомлень, складання опорних конспектів до творчих завдань – виступ-презентація тощо.

Організаційні та навчальні обов'язки студентів:

- Відвідувати лекції та практичні заняття
- Виконувати практичні завдання, передбачені в планах практичних занять

Брати участь у практичних заняттях під час обговорення теоретичних питань, виконувати колективних та індивідуальних завдань, тестування тощо

- Самостійно оволодівати теоретичним матеріалом окремих тем або питань за рекомендованою літературою, складати конспекти, таблиці, схеми, виконувати завдання

різного рівня

• Виконувати завдання тематичного контролю, брати участь у підсумковому тестуванні

• У разі потреби отримувати додаткові консультації викладача за змістом дисципліни

• У випадку незгоди з отриманою оцінкою мати право на перезарахування тем

• Вчасно складати відповідні теми

• Дотримуватися правил техніки безпеки й охорони праці.

**Структура залікових кредитів дисципліни
Денна і заочна форми навчання**

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Аудиторні заняття		Самостійна робота студентів
	лекції	практичні	
I семестр			
Модуль 1. «Концепція практичної підготовки вчителя української мови і літератури, зарубіжної літератури та проблема української ідентичності»			
Тема 1. Яким має бути сучасний вчитель та перспективи людини з філологічною освітою	2	2	–
Тема 2. Яким має бути вчитель сьогодні, щоб підготувати учнів до завтра	–	–	4
Тема 3. Основні компетенції сучасного вчителя.	–	–	4
Тема 4. Учитель словесності та його професійні якості	–	–	4
Тема 5. Олександр Довженко як учитель	2	2	–
Тема 6. Проблема українізації в Україні і на Кубані на початку ХХ ст.	2	2	–
Модуль 2. «Основи мовознавства і літературознавства»			
Тема 7. Мовознавство як наука	2	2	–
Тема 8. Взаємодія літературознавства і мовознавства. Проблема збереження української ідентичності	2	2	–
Тема 9. Мови світу, їх вивчення та генеалогічна класифікація	-	-	16
Тема 10. Юрій Шевельов як автор «Історичної фонології української мови»	2	2	–
Тема 11. Літературознавство як наука	2	2	–
Тема 12. Наукові методи і школи в літературознавстві	2	2	–
Тема 13. Літературні роди і жанри	–	–	8
Тема 14. Художня мова літератури	–	–	8
Тема 15. Основи віршування	–	–	10
Тема 16. Микола Лукаш – перекладач світового масштабу	-	2	2
Разом за семестр	16	18	56

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Оцінка ECTS	Сума балів за 100 бальною шкалою	Рівень навчальних досягнень студентів
A	90-100	Високий рівень володіння теоретичними 100 знаннями й практичними вміння
	100	
	99	
	98	
	97	
	96	
	95	
	94	
	93	
	92	
	91	
90		
B	82-89	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження
	89	
	88	
	87	
	86	
	85	
	84	
	83	
82		
C	74-81	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками
	81	
	80	
	79	
	78	
	77	
	76	
	75	
74		
D	64-73	Середній рівень володіння теоретичними 73 знаннями, практичними вміннями й навичками
	73	
	72	
	71	
	70	
	69	
	68	
	67	
	66	
	65	
64		
E	60-63	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній
	63	
	62	
	61	
60		
FX	35-59	Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни
F	1-34	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни

Для визначення рівня оволодіння студентами навчальним матеріалом та оцінювання їхніх академічних досягнень, що має на меті підвищення відповідальності за якість навчання та формування вмінь аналізувати й контролювати особисту діяльність, рекомендується застосовувати такі критерії:

Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями – А (90–100 балів). Студент вільно володіє навчальним матеріалом, успішно розв'язує завдання підвищеної складності, аргументовано висловлює свої думки, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань, під час виконання самостійної роботи.

Основні питання розкриває на високому теоретичному й практичному рівнях, без ускладнень орієнтується в матеріалі, повністю відповідає на додаткові запитання. Якість відповідей свідчить про вільне володіння навчальним матеріалом, а також про ознайомлення з додатковим матеріалом із навчальної дисципліни. Набуті компетенції творчо застосовує в професійній предметній діяльності.

Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження – В (82–89 балів). Студент володіє навчальним матеріалом у межах програми навчальної дисципліни на творчому рівні. Під час відповідей виявляє вільне володіння лекційним і практичним матеріалом, проте у відповідях допускає неточності.

Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками – С (74–81 бал). Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, проте не має достатніх знань та вмінь для формулювання висновків, допускає суттєві неточності. Розкриває основні питання, а на додаткові відповідає неповно. Ознайомлення з додатковими джерелами не є систематизованим.

Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками – D (64–73 бали); рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками нижчий за середній – D, E (60–63 бали). Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання в стандартних ситуаціях. Послугується тільки загальним поняттєвим апаратом, у цілому орієнтується в досліджуваному предметі, але розкриваючи основні питання допускає суттєві помилки.

Низький рівень з можливістю повторного складання – FX (35–59 балів). Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно. Робить принципові помилки у відповідях, не може дати обґрунтовані відповіді на всі основні питання викладача, не орієнтується в основних теоретичних і практичних положеннях курсу або не засвоїв окремі розділи курсу.

Низький рівень з обов'язковим повторним курсом – F (1–34 бал). Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни.

Оцінювання самостійної роботи за шкалою 0–3 балів, де кожен рівень відповідає певному відсотку правильно виконаних завдань:

Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни 0 б (0–9% виконаних завдань)

Виконано менше 10% роботи або відповіді повністю неправильні. Відсутнє розуміння теми, грубі помилки або завдання залишені без відповідей.

Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни 0,5 б (10–29% виконаних завдань)

Виконана мала частина завдань, більшість відповідей неправильні. Студент/студентка демонструє дуже слабе розуміння теми.

Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній 0,75 б (30–49% виконаних завдань)

Виконано приблизно третину завдань, є правильні відповіді, але багато неточностей. Загальний рівень знань низький, проте базові поняття засвоєні.

Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками 1 бали (50–69% виконаних завдань)

Приблизно половина або більше відповідей правильні, але є суттєві помилки. Студент/студентка засвоїли основи теми, але знання ще не впевнені.

Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до

оперування набутими вміннями й навичками 1, 5 б (70–79% виконаних завдань)

Більшість завдань виконані правильно, логічне мислення присутнє. Декілька помилок, але загальний рівень знань достатній.

Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження 2 б (80–89% виконаних завдань)

Майже всі завдання правильні, лише незначні неточності. Студент/студентка добре орієнтується в темі, відповіді аргументовані.

Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями 3 б (90–100% виконаних завдань)

Усі завдання виконані правильно, відповіді логічні та повністю аргументовані. Відмінне розуміння теми, без суттєвих помилок.

Оцінювання контрольної роботи за шкалою 0–12 бали, де кожен рівень відповідає певному відсотку правильно виконаних завдань:

Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни 1 б (0–4% виконаних завдань)

Виконано менше 5% роботи або всі відповіді неправильні. Відсутнє розуміння теми, відповіді містять грубі помилки або завдання залишені без розв'язання.

Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни 2 б (5–19% виконаних завдань)

Виконано дуже малу частину завдань, більшість відповідей неправильні. Спостерігається слабе розуміння теми, є багато неточностей.

Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній 3 б (20–39% виконаних завдань)

Виконано приблизно третину роботи, є правильні відповіді, але багато помилок. Загальний рівень знань низький, проте деякі базові поняття засвоєні.

Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками 6 б (40–59% виконаних завдань)

Виконано майже половину роботи, частина відповідей правильна. Помилки значні, але студент/студентка демонструє загальне розуміння теми.

Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками 8 б (60–74% виконаних завдань)

Більшість відповідей правильні, але є суттєві неточності. Логічне мислення присутнє, але знання теми ще не повні.

Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження 10 б (75–89% виконаних завдань)

Майже всі завдання правильні, лише незначні неточності. Студент/студентка добре орієнтується в темі, відповіді аргументовані.

Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями 12 б (90–100% виконаних завдань)

Усі завдання виконані правильно, відповіді логічні та обґрунтовані. Відмінне розуміння теми, без суттєвих помилок.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус П. В. Вступ до літературознавства. Режим доступу: Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000489> (дата звернення:10.08.2025).
2. Безпечний І. Теорія літератури. К.: Смолоскип, 2009. 388 с.
3. Бондар М. Таких вчителів завжди шукають школи: 7 важливих компетенцій сучасного вчителя. Режим доступу: https://24tv.ua/education/yakim-maye-buti-suchasniy-vchitel-7-vazhlivih-novini-ukrayini_n1434022.(дата звернення:10.08.2025).

4. Вступ до літературознавства : практикум для підготовки до аудит. занять та самост. роботи здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти спец. 035 «Філологія» [Електронний ресурс] / уклад.: М. В. Мамич, О. В. Шевченко-Бітенська, А. А. Кісельова ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 60 с.
5. Вступ до мовознавства / за ред. І. О. Голубовської. Київ : ВЦ «Академія», 2016. 320 с.
6. Вступ до мовознавства: навч. посіб. для здобувачів філологічних спеціальностей закладів вищої освіти / уклад.: Н. С. Безгодова, А. О. Найрулін. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 227 с.
7. Вступ до мовознавства. Програма курсу, система орієнтирів для самостійної роботи, навчальні практичні завдання: Посібник для студентів. Укладач О.В.Остапченко. Київ, 2008. 72 с.
8. Галич О.Г. Історія літературознавства : підручник. К. : Либідь, 2013. 392 с.
9. Губіна М. Юрій Шевельов – науковець, що змінив історію українського мовознавства. Режим доступу:
<https://sensormedia.com.ua/culture/yuriy-shevelov-naukovets-shcho-zminyv-istoriiu-ukrainskohomovoznavstva/> (дата звернення: 22. 08.2025).
10. Державний стандарт базової середньої освіти. Режим доступу:
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення:11.08.2024).
11. Закон України про повну загальну середню освіту.(2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
12. Згорання українізації на Кубані. Режим доступу: <https://holodomormuseum.org.ua/news-museji/zhortannia-ukrainizatsii-na-kubani/> (дата звернення:10.08.2025).
13. Моклиця, М. В. Вступ до літературознавства : навч. посіб. : для студ. ВНЗ / М. В. Моклиця ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. 468 с.
14. Назаренко О. М. Вступ до мовознавства : навч. посібн. Одеса : Фенікс, 2021. 190 с.
15. Нешко С. І., Антонова В. Ф. Вступ до літературознавства: Конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 46 с.
16. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kocherhan_Mykhailo/Vstup_do_movoznavstva.pdf? (дата звернення:10.08.2025).
17. Курок О.І., Кузнецова Г. П., Новиков А. О., Троша Н. В. та ін. Олександр Довженко в рецепції сучасної наукової думки: колективна монографія / за ред. А. О. Новикова. Харків : ХІФТ, 2019. 416 с.
18. Лебедівна Оксана. Шевельов: краса і правдивість. Режим доступу:
<https://tyzhden.ua/shevelov-krasa-i-pravdyvist/>.
19. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. (2016). Режим доступу: URI: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola/compressed.pdf>.
20. .Професійні та особисті якості вчителя, їх формування. Реферат. Режим доступу:
<https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14107/> (дата звернення:15.08.2025).
21. Пригоровська Л. Учительська сторінка в біографії О.П. Довженка. Сіверянський літопис. 2014. № 4. С. 216–224.
22. Репресоване мовознавство. Режим доступу:
<https://museum.lib.kherson.ua/represovane-movoznavstvo.htm> (дата звернення: 07.08.2024).
23. Українізація у 1923 – 1932 роках. Український національний рух становив загрозу для влади СРСР. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/30576563.html>. (дата звернення: 10.08.2025).
24. Страшко В. Яким має бути вчитель сьогодні, щоб підготувати учнів до завтра? Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/jakim-maje-buti-vchitel-sohodni-shchob-pidhotuvati-uchniv-do-zavtra.html> (дата звернення:18.08.2025).
25. Топачевський А. Чим і кому заважав Микола Лукаш. Зеркало тижня. 15 червня 2012 . Режим доступу:
https://zn.ua/ukr/SOCIUM/chim_i_komu_zavazhav_mikola_lukash_40_rokiv_tomu_v_ukrayini.html Режим доступу:
https://zn.ua/ukr/SOCIUM/chim_i_komu_zavazhav_mikola_lukash_40_rokiv_tomu_v_ukrayini.html (дата звернення:10.08.2025).

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства : короткий нарис : навч. посіб. К. : Вища шк., 2006. 144 с.
2. Боронячи свою ідентичність, Україна зруйнує імперські плани путіна. Режим доступу: https://lb.ua/blog/taras_kremin/616339_boronyachi_identichnist_ukraina.html (дата звернення:10.08.2025).
3. Вступ до мовознавства / за ред. І. О. Голубовської. Київ : ВЦ «Академія», 2016. 320 с.
4. Гольтер І. М. Конспект лекцій з дисципліни «Вступ до літературознавства». Кам'янське. 2017. 67с.
5. Закон України «Про вищу освіту». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
6. Котубей-Геруцька О. «Українську землю ґрунтовно розчищали від творчих людей, від традиції, від книжок»: ким був Юрій Шевельов (Шерех). Режим доступу: <https://nspu.com.ua/novini/ukrainsku-zemlju-gruntovno-rozchishhali-vid-tvorchih-ljudej-vid-tradiciji-vid-knizhok-kim-buv-jurij-shevelov-shereh/>(дата звернення:10.08.2025).
7. Основні системи віршування. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-osnovni-sistemi-virshuvannya-410492.html> (дата звернення:10.08.2025).
8. Пароль «Паляниця». Що відбувається з російською мовою в Україні. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61045496>. (дата звернення : 10.08.2025)
9. Путівник з історії утисків української мови. Режим доступу: <https://chytomo.com/putivnyk-z-istorii-utyskiv-ukrainskoi-movy/>.(дата звернення:12.08.2025).
10. Професійні та особисті якості вчителя, їх формування. Реферат. Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14107/>. (дата звернення:14.08.2025).
11. Сухомлинський, Василь Олександрович. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський ; [редкол.: О. Г. Дзевєрін (голова) та ін.]. Київ : Рад. шк., 1976. Т. 3 : Серце віддаю дітям ; Народження громадянина ; Листи до сина. 1977. 668, [2] с. Електронний ресурс: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011667>. (дата звернення:10.08.2025).
12. Щєпа А. І наш, і ваш Лукаш. Режим доступу: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/2000/169/71235/>.
13. Як боролися з українською мовою. Хроніка заборон за 400 років. Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/digest/2012/07/3/89519/> (дата звернення:13.08.2025).
14. Який він – сучасний урок літератури. Режим доступу: https://znayshov.com/News/Details/Yakyi_vin_suchasnyi_urok_literatury (дата звернення:11.08.2025).